

”Hvordan er sammenhengen mellom alkohol og vold blant ungdom, og hvordan kan politiet forebygge alkoholrelatert ungdomsvold?”

en teoretisk oppgave

av

Anna Pavall Holtan

og

Thomas Vang

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-B)

Politihøgskolen avd. Bodø

2012

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn for valg av oppgave.....	3
1.2 Forforståelse	3
1.3 Problemstilling.....	4
1.4 Presisering og avgrensning av problemstilling.....	4
1.5 Oppbygging av oppgaven	5
2.0 METODE	5
2.1 Kildesøking og kildekritikk	6
3.0 TEORI	7
3.1 Rus og særlig alkohol	7
3.2 Den problematiske ungdomstida	8
3.3 Sammenheng mellom vold og rus?	10
3.4 Forebyggende politiarbeid – ulike modeller.....	13
3.4.1 POP	13
3.4.2 Situasjonell forebygging	14
3.4.3 Personorientert kriminalitetsforebygging	15
3.4.4 Lokalorientert samarbeid	16
4.0 DRØFTING.....	17
4.1 Kan en regulering av skjenkesteder og skjenketider påvirke den alkoholrelaterte volden?.....	18
4.2 Tverrfaglig samarbeid.....	19
4.3 Skole, fritid og familie.....	20
4.3.1 Skole og fritid	21
4.3.2 Familie	22
4.4 Våre erfaringer og tanker fra praksisåret	23
5.0 AVSLUTNING	24
5.1 Forebygging.....	24
5.2 Oppsummering	25
Litteraturliste	26

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av oppgave

Vi valgte å skrive om alkoholrelatert vold blant ungdom i vår Bacheloroppgave. Dette fordi vi i løpet av praksisåret vårt i Namsos opplevde svært mange oppdrag og anmeldelser som dreide seg om vold. Det virket for oss som at en stor del av disse sakene involverte både ungdom og alkohol.

Ungdom er en viktig gruppe å forebygge, det er i denne alderen man er lettest påvirkelige og mest sårbare. I ungdomstiden dannes deres verdier og holdninger. En tidlig inngripen med de rette midler kan også hindre en negativ utvikling i forhold til vold og kriminalitet. I tillegg skjer volden i offentlige rom, noe som påvirker flere enn kun de involverte. Publikum skal føle seg trygge. Denne trygghetsfølelsen blir svekket av vold i bybildet. Rossow uttrykker det slik; ”Voldsskader representerer et betydelig problem, både for de personene som rammes, for tryggheten i de nærmiljøene hvor vold forekommer hyppig og for samfunnet som en helhet” (Rossow 2010 s.1)

Det kan også være et vanskelig område å drive med forebygging. Vold som skjer i rus bærer et preg av affekt eller impuls. Synlig politi på nattestid hindrer noe av volden. Det ble patruljert mye i byen rundt stengetid, utenfor både utested og spisested. Allikevel er det noen som ikke bryr seg om at politiet ser dem når de slår. En effektiv og stabil patruljering er avhengig av ressurser. Regionen hvor Namsos hører til er et stort område. Patruljen kan risikere å havne på oppdrag flere timer unna byen. Det er da ingen til å drive ren forebygging om natten. Politiet er handlingsstyrte, og jo mindre ressurser jo mer handlingsstyrte blir vi.

1.2 Forforståelse

Når vi skriver har vi en forforståelse som kan prege oppgaven, våre personlige vinklinger kan ha understøttet skrivingen eller ha sperret blikket for andre åpenbare sammenhenger (Aadland 2009). Erfaring fra praksis kan gjøre at oppgaven blir farget av våre egne opplevelser og egen oppfattelse av ting (Aadland 2009).

Vi tror at det er en tydelig sammenheng mellom rus og vold, også blant ungdom, og at denne volden kan forebygges med forebyggende rusarbeid, et tettere samarbeid mellom de forskjellige aktørene og et mer synlig politi. Vi mener samarbeid og ressurser er de to

viktigste faktorene. Oppgaven preges i hovedsak av egne synspunkt og det som kommer fra litteraturen vi har valgt.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen vi har valgt er følgende:

”Hvordan er sammenhengen mellom alkohol og vold blant ungdom, og hvordan kan politiet forebygge alkoholrelatert ungdomsvold?”

1.4 Presisering og avgrensning av problemstilling

Vår første problemstilling fokuserte på rusrelatert vold, men underveis i oppgaven har dette endret seg til alkoholrelatert vold. Rus kan være et svært omfattende begrep, slik at vi valgte å avgrense kun til alkohol. Grunnen til at vi ikke tar med narkotika er at statistikken som politiet har kan være misvisende. Under avhør er det sjelden fornærmede eller mistenkte forteller at de har vært påvirket av narkotika. Det er enklere å fortelle politiet at man har drukket alkohol. Narkotikabruk er ulovlig og kan om det kommer fram under avhør straffeforfølges av politiet.

Vold i problemstillingen vår er legemsfornærmelser og -beskadigelser. Vi tror det er lettere å se på voldsbegrepet når vi bruker straffelovens paragrafer som grunnlag. Sakene blir kodet inn som enten brudd på straffeloven § 228 eller § 229. Det kan også være noen tilfeller av ordensforstyrrelser som omhandler vold, hvor ingen av partene velger å anmelde. Politiet anmelder ofte slossing på offentlig sted som ordensforstyrrelse, strl. §350, når det ikke er noen fornærmede som anmelder. Det å plukke ut hvilke § 350 saker som omhandler vold og ungdom blir for omfattende. Vi har heller ikke tatt med trusler.

Vi gjennomførte praksisåret vårt i Namsos som er en forholdsvis liten by. Derfor vil vi fokusere på Namsos og lignende steder når det gjelder forebygging. Vi har brukt egne erfaringer og sett på statistikker der i fra.

Ungdom avgrenser vi til 16-22 år. Vi har valgt å ha med både jenter og gutter. I løpet av praksisåret fikk vi inntrykk av at guttene var overrepresentert på voldsområdet, men det var også flere straffesaker som omhandlet jenter. Vold er ikke lenger kun en ”guttegreie”.

Når det gjelder tidsrommet fokuserer vi på fredag til søndag. Det er i helgene det er mest folk på byen, og vi opplevde at det var i helgene det var hyppigst voldsbruk.

1.5 Oppbygging av oppgaven

Første del av oppgaven er en innledning, med bakgrunnen for vår Bacheloroppgave, problemstilling og presisering av problemstillingen.

Videre i oppgaven er det et metodekapittel hvor vi drøfter den teoretiske metoden vi har valgt, litteratursøk og kildekritikk.

Deretter kommer en teoridel hvor vi ønsker å belyse temaene som vi har tatt opp i vår problemstilling. Etter teorien kommer drøftingsdelen hvor vi ønsker å fokusere på mulige løsninger og tiltak når det gjelder alkoholrelatert vold blant ungdom.

Til slutt kommer en avslutning hvor vi oppsummerer og konkluderer hva det er vi har funnet ut i løpet av oppgaven.

Antall ord: 8095.

2.0 METODE

Sosiologen Vilhelm Aubert definerer metode som ”en metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder”. (Dalland, 2007, s. 81)

Oppgaven er en teoretisk oppgave, hvor vi benytter litteratur, teori og forskning gjort av andre. I tillegg bruker vi egne erfaringer fra praksisåret. Vi har brukt pensumlitteratur og selvvalgt litteratur. Ut ifra problemstillingen har vi søkt og lett etter litteratur som omhandler temaet vi har valgt.

Litteraturstudie er en del av den kvalitative metoden, hvor man tolker andres tekster fra sitt eget synspunkt for å få en dypere forståelse av temaet (Aadland 2009).

Fordelen med en empirisk oppgave ville ha vært at oppgaven ble enda mer spesifikk for Namsos. Vi ville hatt muligheten til å intervju ungdom og tjenestemenn som oppholder seg i

byen. Dette ville gitt oss et dypere bilde av problemet i området, og hvordan både ungdommen og forebyggerne opplever volden i bybildet.

Grunnen til at vi valgte en teoretisk oppgave, tar utgangspunkt i problemstillingen vår. Vi har lyst til å se hvor mye teoretisk kunnskap det finnes på dette feltet. Rusrelatert vold blant ungdom er ikke et fenomen som gjelder bare for Namsos, og det er heller ikke noen ny type kriminalitet.

En empirisk oppgave med intervju eller spørreundersøkelser valgte vi bort. Det å velge hvem man skulle spurt av polititjenestemenn, ungdom eller ansatte i andre organisasjoner/etater, ville blitt et omfattende arbeid som kanskje ikke ville belyst alle sider av problemet. Vi tror også at en empirisk oppgave ville blitt mer fokusert på årsakene, altså hva som er problemet. Det vi ønsker å finne ut er mulige løsninger og tiltak.

Det å finne litteratur har ikke vært problematisk. Vi har pensumlitteratur som omhandler temaet, og det har blitt skrevet flere artikler og bøker. Det har vært forskning innenfor området, men det virket for oss som at forskningen fokuserer på årsaker og ikke løsninger. For oss har det vært mest problematisk å velge ut relevant litteratur og finne litteratur som omhandler eventuelle løsninger.

2.1 Kildesøking og kildekritikk

For å finne litteratur til oppgaven vår har vi brukt biblioteket og søkt i BIBSYS for å få en oversikt over hvor mye og hvilken litteratur som finnes på området.

Vi har også søkt på internett, men vært forsiktige med å bruke kilder derifra. Dette fordi det finnes mye informasjon på nettet og det er vanskelig å vurdere og sile ut hva som er relevant, seriøst og kvalitetssikret (Dalland, 2007). Informasjon som vi har funnet og brukt fra Internett er fra seriøse faglige sider, slik som SIRUS, Regjeringen og Politiet. Dette gjelder forskningsrapporter, strategiplaner og stortingsmeldinger.

Vi har brukt en del forskning og evalueringer av forebyggende tiltak. Dette har vi gjort fordi vi mener det er viktig å bruke andres erfaringer når det gjelder hva som fungerer/ikke fungerer.

Vi har forsøkt å bruke nyere litteratur for å gi det mest korrekte bildet av hva som er gjeldende pr. dags dato. Noe litteratur er eldre, men her har vi sett at den blir brukt også av fagpersoner i dag, slik som Pernanen gjør i sin forskning.

Fokuset vårt har vært at litteraturen skal belyse problemstillingen vår, være troverdig, objektiv, nøyaktig og relevant.

For å belyse problemstillingen vår best mulig har vi valgt å ha med også utenlandske studier, i tillegg til de norske.

Det er alltid en mulighet i oppgaveskriving at viktig og relevant litteratur ikke blir tatt med, men vi har prøvd å unngå dette. Det finnes mye litteratur på feltet alkohol, vold og forebygging, slik at vi har sett oss nødt til å velge ut det vi mener belyser oppgaven vår best.

3.0 TEORI

3.1 Rus og særlig alkohol

”Alkohol er et rusmiddel med økt risiko for ukonsentrert atferd, sjansetaging, tap av ferdigheter og høy ulykkesrisiko. Bruken kan også være forbundet med aggresjon og vold” (Kjeldsen, Sundvoll & Øiseth, 2009, s. 42).

Rusmidler er utbredt i samfunnet. Det finnes flere forskjellige typer av disse, men det er det vanligste rusmidlet, alkohol, vi skal se nærmere på. De generelle virkningene av alkoholen er at de gir et økt stemningsleie, reduserer konsentrasjonsevnen, hemmer korttidshukommelsen, nedsetter evnen til læring, sløver den kritiske sansen og øker impulsivitet og aggressivitet (Mørland 2003). Det er særlig den siste bivirkningen som går på impulsivitet og aggresjon som er relevant for vår oppgave.

Det er individuelle forskjeller for hvordan man tåler alkoholrusen og hvor mye man tåler. Etter hvert utvikler man toleranse for rusen slik at man er nødt til å øke alkoholkonsumet for å oppnå samme ruseffekt som tidligere. Det er også fysiske og psykiske faktorer hos individet som kan variere hvilken effekt rusen har på personer, om de blant annet blir voldelige og aggressive under alkoholpåvirkning (Mørland 2003).

3.2 Den problematiske ungdomstida

Ungdomstiden har gjennom tiden blitt sett på som en løsrivelsesprosess, hvor ungdommen gjør seg mindre avhengig av foreldrene og prøver å bli mer selvstendige. De prøver ut nye ting og jevnaldrende blir enda viktigere i ungdommens liv. Denne fasen av livet er også de første stegene ungdommene tar mot voksenlivet og man prøver gjerne ut forskjellige ting som blir sett på som voksent, som for eksempel alkoholinntak. Vi skal nedenfor se på noen av årsakene til at ungdom begynner med rusmidler og hvordan noen av disse utvikler rusmisbruk.

Alkohol er en lovlig rus som personer over 18 år har lov å nyte. Sandström (2000) mener det at rusen er lovlig gir den en større aksept å bruke i samfunnet. De fleste ungdommer gjør sin alkoholdebut under ungdomstiden (Pedersen 2006). Gjennomsnittsalderen for alkoholdebut har ligget på ca. 14,5 år, men det finnes selvsagt unntak fra denne.

Man kan forstå ungdommers bruk av rusmidler som en læringsprosess. Ungdommer lærer rusbruksvaner gjennom modellering og gjennom egne erfaringer (Pedersen 2006). Ved innlæring gjennom modellering, går det på at ungdommen observerer voksne (særlig foreldrene) sin bruk av rusmidler. Når barnet lærer gjennom egne erfaringer har de ofte disse erfaringene sammen med venner, i skjul fra foreldre og andre voksenpersoner.

Alkohol har i vår kultur blitt sett på som en markør for overgangen fra å være barn til å tre inn i de voksnes rekker. Det er tradisjoner for dette i samfunnet vårt blant annet med tanke på konfirmasjonen. I det tidligere tradisjonelle samfunnet ble det etter at man var konfirmert en aksept for å kunne nyte alkohol. Overgangen fra barn til voksen i dagens moderne samfunn er ikke like tydelig som det var i det tradisjonelle, men utprøving av alkohol er likevel fortsatt en utprøving av det å skulle bli voksen (Pedersen 2006).

Den største risikofaktoren for å utvikle rusmisbruk er at man debuterer tidlig med rusmidler. I studier gjort av ungdom som debuterer tidlig kommer det også fram at svært mange av disse sliter med en problematisk livssituasjon på debuttidspunktet. Det er særlig tre problemer som går igjen. For det første sliter de med en problematisk familiesituasjon, for det andre omgås de et problembelastet og ustabilt vennemiljø og for det tredje sliter de med egne atferds- og

tilpasningsproblemer (f.eks. aggressivitet, begynnende kriminalitet, skoleproblemer osv) (Pedersen 2006).

Ifølge Sandström (2000) er en av grunnene til at ungdom er så mottakelige for rus at ungdomstiden er preget av en egosentrisk atferd hvor de fokuserer på egne opplevelser og evner ikke å se ting fra andres perspektiv. De har et begrenset her-og-nå perspektiv som gjør at de tenker kun på øyeblikket og ikke verken på fortid eller fremtid. Dette mener Sandström underbygges av at de har økende kontakt med jevnaldrende og mindre kontakt med sine foreldre.

En annen grunn til at ungdom starter med rus er for å overkomme vanlige tenårings symptomer som usikkerhet på seg selv, nervøs i kontakt med det motsatte kjønn, lav selvtillit og lignende (Sandström 2000). Alkoholrusen fungerer slik at den er kraftig angstdempende slik at den hjelper ungdommene til å bli mer utadvendt og sikrere på seg selv. Det er derimot ikke bare positivt at alle hemninger forsvinner, terskelen for å utøve vold blir mindre og all aggresjon som har bygget seg opp kan få utløp når alkoholinntaket blir stort nok.

Subkulturer er også noe som hører til ungdomskulturen. Når ungdom ikke føler de passer til i samfunnet eller voksenverden kan de danne seg en egen kultur, en subkultur. Her havner ungdom som føler seg forbigått av samfunnet og de danner innad i gruppen egne regler og måter å være på som kan være i strid med samfunnet for øvrig (Sandström 2000). Identitetsløse ungdommer får identitet igjennom subkulturen og ungdom som føler seg utenfor kan finne trøst sammen med andre jevnaldrende som er i samme situasjon som disse risikoungdommene.

Bengtson, Steinsvåg og Terland (2004) påpeker at når man skal forstå hvorfor ungdom i enkelte sammenhenger utøver vold, er det viktig å forstå hva voldsatferden representerer og betyr for den enkelte ungdom selv. Når en ungdom føler han mister kontrollen på livet sitt, vil enkelte «overlevelsesmekanismer» tre inn, slik at volden kan bli et middel for å få tilbake kontroll og styring i livet sitt. Volden ungdommen utøver vil derfor i enkelte tilfeller bli sett på som logisk og forståelig for voldsutøver, selv om den sees på som uforståelig for oss andre.

Fysisk aggressiv atferd kan virke nokså vanlig i ungdomstiden. En kan nesten si at det er regelen snarere enn unntaket at ungdom i løpet av ungdomstiden har vært involvert i enkelte slåsskamper. Det er i de tidlige ungdomsårene fysisk aggresjon når en topp, mens den daler

etter hvert som den unge blir eldre (Bengtson et al. 2004). Tall fra undersøkelser viser at ca. 10-20 % av ungdom fortsetter sin voldelige atferd når man blir voksen og da øker også konsekvensene av voldsbruken. Dette kan sees i sammenheng med at den fysiske styrken øker.

Omgangskretsen for ungdommen har også noe å si i forhold til risiko for at ungdommen blir voldsutøvere. Hvis man til stadighet ser vold, blir utsatt for vold eller har rollemodeller som er voldsutøvere, får man større aksept for bruk av vold (Bengtson et al. 2004).

Undersøkelser viser også at ungdom som drikker seg svært beruset innimellom viser større aggresjon enn de ungdommer som drikker jevnt med et daglig inntak (Pernanen 1996).

3.3 Sammenheng mellom vold og rus?

Vold er et samfunnsskadelig problem som ikke bare går ut over enkeltindividet, men også samfunnet. Å leve i et demokrati som Norge innebærer at hver og en har rettigheter som sier at man skal ferdes trygt rundt omkring i samfunnet uten å måtte føle en utrygghet for å bli utsatt for voldshandlinger. Volden er med på å ødelegge samspillet mellom mennesker og dette samspillet er helt nødvendig for at demokratiet vårt skal fungere optimalt (Rossow 2010).

Det er forskjellige grunner til at vold oppstår men videre skal vi ta for oss sammenhengen mellom rus og vold, altså den alkoholrelaterte volden.

Forskere og befolkningen forøvrig har alltid vært enige om at det finnes en sammenheng mellom vold og rus (Pernanen 1996). Det finnes sterke bevis for at i de fleste deler av verden øker risikoen for vold ved beruselse, men sammenhengen er kompleks. Det finnes flere forklaringer.

Studier viser at mennesker som er alkoholpåvirket lar seg lettere reagere aggressivt på provokasjoner. Denne aggressiviteten øker også proporsjonelt med beruselsesgraden. (Rossow 2010). I tillegg er det ofte slik at både gjerningsmann og offer er beruset når voldsepisodene finner sted. Sjansen for å utøve og bli utsatt for vold øker med hvor mye alkohol man fortærer (Pernanen 1996)

Når man snakker om alkoholrelatert vold er det et skille som går mellom volden som er forårsaket av alkoholen, og volden som er relatert til alkohol. Selv om offer og

gjerningsperson har et høyt beruselsesnivå idet episoden finner sted, trenger ikke årsaken til volden å være alkoholen. Det kunne like gjerne skjedd mens personene var edruelige. Voldshandlinger kan forklares utfra både individuelle og miljømessige hensyn slik at det er ikke bare beruselsesgrad som spiller inn, men studier viser at i svært mange tilfeller er alkoholen en medvirkende årsak til at episoder oppstår (Rossow 2010).

Personer som drikker mye og ofte har også større sannsynlighet for å bli voldsutøver/voldsoffer. I mange voldsepisoder er det ikke alltid heller en klar gjerningsmann eller et klart offer. Ofte er det slik at alle partene i situasjonen har gjort seg skyldig i voldsutøvelse (utøver) og blitt utsatt for vold (offer). (Pernanen, 1996; Rossow 2010).

Ettersom ungdom drikker ofte og mye, er dette en risikogruppe for å bli utøver eller offer for vold. Men det er viktig å huske på at det er svært få alkoholrelaterte voldsepisoder som forekommer hvis man tenker på hvor mange personer som konsumerer alkohol. Selv blant ungdom som scorer høyt på voldsstatistikken, er det bare i en av hundre drikkesituasjoner vold forekommer (Bye & Rossow, 2010).

Hvis man ser på tidspunkt og steder hvor volden forekommer, er det særlig på nettene i helgene og rundt eller på skjenkesteder (Rossow 2010). F.eks. viser undersøkelser som er gjort i Oslo at 24 % av pasientene som oppsøkte legevakten og var utsatt for vold, hadde vært på et skjenkested da dette skjedde (Melhus & Sørensen, 1997).

Hvis vi ser på statistikk fra voldsomfanget i Namsos, hvor vi hadde praksis, ser vi mye av de samme tendensene som ovenfor.

Som nevnt tidligere i innledningen av oppgaven har det vært en klar økning i registrerte voldssaker i Namsos. I 2010 steg antall voldssaker i Nord-Trøndelag politidistrikt med hele 100 saker hvorav 32 av disse var fra Namsos. Dette tallet gjør at det er Namsos som har hatt størst økning blant byene i politidistriktet. Fra å ha 57 registrerte voldssaker i 2009 hadde politiet i Namsos 79 registrerte saker pr. 03. november 2011 (Nord-Trøndelag pd. 2011).

Det er legemsfornærmelser som utgjør den største prosenten av voldssakene med halvparten av alle sakene. 51 % av all volden som blir utøvd i løpet av et år blir utøvd i løpet av 8 timer pr. uke. Disse 8 timene er fordelt på natt til lørdag og natt til søndag fra kl.2300 til 0300.

Det kommer fram at fire av fem gjerningsmenn er beruset og at 2 av 3 offer er beruset. I tillegg er 4 av 10 gjerningsmenn i aldersgruppen 16-22 år.

Statistikken viser at mer enn 1/4 av volden skjer i private hjem mens 1/3 skjer ved utesteder eller i sentrumsområder. I tillegg utgjør vold ved andre offentlige fester/arrangementer 1/6 av sakene (Nord-Trøndelag pd. 2012).

Undersøkelser gjort blant ungdom viser at flertallet av ungdommene ser på rus som en viktig årsak for at voldsepisoder oppstår (Pernanen, 1996). Det er unge gutter i alderen 16-24 år som er mest utsatt for vold og halvparten av de siktede for voldsforbrytelser var under 25 år (Statistisk sentralbyrå, 1995, 1997).

Undersøkelser som Pape og Pedersen (1997) har gjort viser at det er en sammenheng mellom hvor ofte man beruser seg og voldshandlinger. Et eksempel på dette var at for gutter som hadde vært edruelige i løpet av det siste året, hadde kun 10 % utøvd vold og til sammenligning hadde 50 % av gutter som var fulle minst 50 ganger i løpet av det siste året utøvd vold. Pape presenterer ut fra disse resultatene 3 forklaringsmodeller for dette (PHS Forskning 1999);

1. Drikking forårsaker aggressivitet og voldutøvelse: alkohol – vold. Befolkningen mener dette er en forklaring på problemet, men dette er ikke vitenskapelig bevist. Ettersom voksne som drikker svært sjelden tyr til voldsbruk kan ikke voldsbruk i alkoholpåvirket tilstand tilskrives alkoholen alene.

2. alkohol+ tilleggsbetingelser = vold. Kjønn og alder spiller en rolle i forhold til alkohol- og voldsbruk. Aggresjonsnivået hos enkeltmennesker er også av betydning. Situasjonsfaktorer som provokasjon kan bidra til å øke risikoen, enten det er offer eller gjerningsmann, kan en lite edruelig atferd provosere.

3. Bakenforliggende årsaksforhold (dårlige oppvekstforhold, omsorgssvikt, rusmisbruk i hjemmet osv.), kan være en gjennomgående forklaring for voldsbruken grunnet at folk som sliter med dette ofte har et høyt konsum av alkohol i tillegg til at de har økt risiko for aggressiv atferd.

3.4 Forebyggende politiarbeid – ulike modeller

Politiet gjør en best jobb når de er i forkant, altså jobber reaktivt og ikke proaktivt. Dette er noe de aller fleste er enige om. Når politiet er i forkant, jobber de for å unngå at uheldige situasjoner oppstår og dette er viktig med tanke på trygghetsfølelsen til publikum.

Det kommer fram i Politiloven § 1 at politiet skal fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig gjennom bl.a. dets forebyggende arbeid. Politiets forebyggende arbeid er altså lovfestet.

Politiet bruker forskjellige strategier i sitt forebyggende arbeid. Både POP (problemorientert politiarbeid), situasjonell forebygging, lokalorientert samarbeid og personorientert kriminalitetsforebygging er alle deler av politiets forebyggingsmodeller. Nedenfor skal vi gå nærmere inn på hva disse modellene innebærer.

3.4.1 POP

Myhre Lie (2011) beskriver problemorientert politiarbeid, eller POP som det forkortes med, som en førende metode for politiets forebyggende arbeid. Metoden er ment å effektivisere arbeidet med å forebygge og redusere kriminalitet. Man ønsker gjennom denne metoden å få polititjenestepersonell til å jobbe mer proaktivt og mindre hendelsesstyrte, og man må analysere problemområder for å skreddersy tiltak mot disse. Grundig evaluering er vesentlig i POP. Man må evaluere tiltakene fortløpende og bruke publikum som samarbeidspartnere. Der hvor tradisjonelt politiarbeid håndterer en rekke ulike typer oppdrag innen kort tid, velger POP ut en kategori av lovbrudd som de bruker tid og ressurser på å analysere, sette inn tiltak for så å evaluere virkningen av disse tiltakene. POP benytter seg av analyseverktøyet ved navn problemanalysen når de skal målstyre innsatsen mot et problemområde. Denne analysen kan vi dele inn i fire faser:

K→ Kartlegging/identifisering av problemet

A→ Analyse

T→ Tiltak

E→ Evaluering

POP er en strategi som systematiserer operativt politiarbeid, men det erstatter ikke på noen måte det tradisjonelle forebyggende arbeidet. Arbeidet bygger på en tro om at evaluering vil gi svaret på hvordan man kan løse ulike kriminalitetsproblemer (Myhre Lie 2011).

I praksis har dessverre POP vært styrt mot problemstillinger som lar seg måle og tallfeste som f.eks. vold i sentrum, tagging osv., slik at mer komplekse problemer blir valgt bort. POP er ikke en forebyggingsteknikk som f.eks. situasjonell forebygging, men en metode for hvordan organiseringen av politiet skal bli mest mulig effektiv (Myhre Lie 2011).

3.4.2 Situasjonell forebygging

Myhre Lie (2011) beskriver situasjonell forebygging som en forebyggingsmodell der det handler om å endre omgivelsene rundt en kriminell handling, altså å begrense muligheten for at kriminalitet oppstår i forskjellige konkrete settinger. Slike situasjonelle tiltak kan være å sette opp gjerder, låser, kameraovervåking, alarmer og skilting. Modellen har sitt utspring i at det er hvordan potensielle forbrytere oppfatter omgivelsene som er med på å skape kriminaliteten. Man mener det er lettere å endre situasjonen enn å endre personer.

Hvis man ser på rasjonell aktør-teorien, så går den ut på at mennesker er rasjonelle i handlingene sine, slik at en forbryter vil gjøre et rasjonelt valg om å begå lovbruddet eller ikke. Hvis f.eks. den kriminelle vurderer situasjonen dit hen at det er stor sannsynlighet for at han har mer å tape enn å vinne ved å begå et lovbrudd, vil han avstå fra dette. Situasjonell forebygging er allmennpreventivt i den grad at man prøver å avskrekke potensielle lovbyrtere mot å begå lovbruddet for sannsynligheten for å bli tatt er stor (Myhre Lie 2011).

En annen teori man bruker i situasjonell forebygging er rutineaktivitetsteorien. Den går ut på at kriminalitet ofte skjer ifm folks daglige rutiner (Myhre Lie 2011). Så lenge forholdene ligger til rette for det vil folk begå kriminalitet pga menneskers iboende egoisme og grådighet. Derfor for å unngå at mennesker begår kriminalitet, må man påvirke situasjonen for å unngå at kriminaliteten oppstår.

Myhre Lie (2011) beskriver i denne sammenheng kriminalitetstriangelet.

Det er 3 faktorer som ifølge triangelet må være tilstede samtidig for at lovbruddet oppstår. Disse faktorene er motivert gjerningsmann, et tilgjengelig objekt og mangel på voktere. Man må ifølge rutineaktivitetsteorien arbeide mot alle disse tre faktorene for å forebygge kriminalitet. Man kan se på tre problemer ifbm lovbrudd. Disse tre problemene er ulveproblemet, andeproblemet og løvens hule.

Ulveproblemet går ut på at det er samme personer som angriper ulike mål/ofre på ulike steder. Et tiltak for å ta tak i dette problemet er flere kontrollører (politi). Ved «andeproblemet» er det de samme personene som utsettes for gjentatte lovbrudd, altså at de er «lette offer». Tiltak for å redusere problemet er her flere voktere. Ved «løvens hule» er problemet at det er de samme stedene som det begås lovbrudd, men det er ulike personer som begår disse. I disse tilfellene er det rette tiltaket å samarbeide med de ansvarlige for stedet og se på hva man kan gjøre for å unngå disse episodene. Det gjelder derfor å analysere hva som er det dominerende av disse problemene for å finne rett og effektivt tiltak.

3.4.3 Personorientert kriminalitetsforebygging

Myhre Lie (2011) forklarer at i personorientert kriminalitetsforebygging prøver man å påvirke bakenforliggende årsaker til at enkelte mennesker begår lovbrudd. Det er viktig at politiet fokuserer på risikoungdom og ser etter symptomer som indikerer risiko for fremtidig kriminell atferd (skoleopposisjon, regel og lovbrudd, rusbruk osv) og tar tak i dette på et tidlig stadium når den unge fortsatt er tilgjengelig for forandring. Måter politiet finner disse «risikoungdommene» er å oppsøke ungdomsmiljøer og bygge relasjon med disse.

Det som også er viktig i denne forebyggingsmodellen er et tverrfaglig samarbeid. Det er lettere å påvirke ungdommen hvis politi, foreldre, skole, fritidsaktiviteter og andre hjelpeapparat arbeider sammen og har en felles forståelse for hvordan man skal hjelpe «risikoungdommen» (Myhre Lie 2011). Man sitter med forskjellig kunnskap og informasjon som kan være nyttig for de andre i «samarbeidsteamet».

Politiet bruker stopp og sjekk-metoden i sitt personorienterte forebyggingsarbeid. Denne metoden går ut på å uroe «risikoungdom» og er en uformell straff. Man stopper og sjekker ungdommen hver gang man treffer på denne og man gjør ungdommen «spedalsk» ved at venner tar avstand fra ham (grunnet politiets rettede innsats mot ungdommen) og målet er at ungdommen skal bli motivert til å søke hjelp for å komme på «rett kjøll». Samtidig virker dette avskrekkende på andre «risikoungdommer» omkring denne personen. Dette er en effektiv metode selv om anmeldelser kanskje henlegges fordi at politiets møte med ungdommen på gaten blir «straffen». Det kan også nevnes at denne metoden kan være kritikkverdig ettersom man stigmatiserer enkeltungdom for å redde andre og dette vil være «målet helliger middelet» i ytterste konsekvens (Myhre Lie 2011).

Et annet viktig verktøy Myhre Lie beskriver er politiets bekymringssamtale. Dette er et samtaleverktøy for politiet som er hjemlet i politiloven §13. Politiet kan innkalle foreldre og barnet deres til en samtale hvor man forsøker å kartlegge og identifisere risikofaktorer i barnets liv. Man ansvarlig gjør foreldrene og barnet for å unngå fremtidig kriminalitet (Myhre Lie 2011). Samtalen handler om å overbevise «risikoungdommen» til å endre atferd, ikke overtale. Politiet kan også innkalle til en oppfølgingssamtale hvis man mener dette er nødvendig etter den første bekymringssamtalen.

3.4.4 Lokalorientert samarbeid

I et samfunn er det ikke bare politiet som er ansvarlige for å oppnå et tryggere nærmiljø. Andre aktører er også ansvarlige slik at det er viktig å oppnå en god kontakt og et godt samarbeid mellom flere ulike aktører (Myhre Lie 2011).

Ifølge Myhre Lie (2011) er Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) en modell som skal fremme nettopp et slikt samarbeid mellom politiet, kommune og andre lokale aktører. Dette er et kriminalitetsforebyggende arbeid hvor målgruppen er barn og unge mellom 12 og 18 år. Modellen er både tverrfaglig og tverretatlig ved at det jobbes på tvers av faggrupper innad i en etat og samtidig jobber etatene på tvers av hverandre. Oppbyggingen og organiseringen av SLT er at det er satt ned en styringsgruppe (ordfører, politimester, lensmenn osv), et arbeidsutvalg (mellomledere i de forskjellige etatene) og en gruppe som utfører tiltakene man kommer fram til (politiansatte, barnevernsarbeidere, lærere osv). Denne oppbyggingen skal sikre forbindelsene mellom styringen av arbeidet og ned til utøvelsen av tiltakene (Myhre Lie 2011).

Et annet samarbeidsråd i denne forebyggingsstrategien er politiråd. Disse rådene skal formalisere samarbeidet mellom kommunene og politiet på et strategisk nivå (Myhre Lie 2011). Målet er å forebygge problemer i nærmiljøet og fremme økt trivsel og trygghet. Politiet skal håndtere symptomene for så å overføre saken til rette kommuneinstans. Deretter kan denne instansen håndtere de bakenforliggende årsakene for vedkommendes problematferd. En tanke bak dette samarbeidet er at politiet og kommunen står sterkere sammen enn hver for seg (Myhre Lie 2011).

4.0 DRØFTING

I problemstillingen vår skulle vi se på om det var noen sammenheng mellom alkoholberuselse og vold og utfra teorien vi har nevnt ovenfor ser vi en klar sammenheng. Derfor vil vi ikke utdype dette noe nærmere i den kommende drøftingsdelen, men heller konsentrere oss om hvilke tiltak politiet kan iverksette for å forebygge disse uheldige episodene. Vi kommer heller ikke til å gå nærmere inn på alle forebyggingsmodellene vi nevnte i teoridelen, men konsentrere oss om situasjonell, personorientert og lokalorientert forebygging. Grunnen til dette er fordi vi mener disse er mest relevante for vår oppgave.

Tøffere tiltak mot voldsutøvere

Politiet i Namdalen vil bruke mer tid og ressurser på å bekjempe vold. På to år har Namsos gått fra færrest til flest voldssaker hos politiet i Nord-Trøndelag.

Namdalsavisa 12.10.2011

I denne artikkelen (vedlegg 03) står politiet i Namsos frem i lokalavisa etter å ha havnet på toppen i voldsstatistikken i Nord-Trøndelag politidistrikt. Politiet fastslår i artikkelen at voldsproblematikken vil bli et satsningsområde for dem. Tiltakene fra politiets side vil være at mindre forseelser som drikking på offentlig sted, skadeverk og ikke å følge pålegg vil bli tøffere håndtert. I tillegg skal gjengangere få en tettere oppfølging.

Vil strupe kranene

Politiet i Namsos mener at skal man få bukt med den økende volden på byen i helgene, må det tøffere skjenkereglene til.

Namdalsavisa 25.11.2011

Politiet fastslår i denne artikkelen (vedlegg 02) at det er en klar sammenheng mellom skjenking, beruselse og vold på byen. Det er videre ikke en oppgave for politiet alene, de

ønsker et samarbeid med kommunen og bransjen for å finne tiltak som fungerer. De ønsker at kommunen skal skjerpe skjenkebestemmelsene og vurdere både skjenketider og antall bevilgninger. Politiet håper den nye ordensvaktforskriften som skal komme våren 2012, fører til at bransjen blir strengere når det gjelder å håndheve sine plikter.

4.1 Kan en regulering av skjenkesteder og skjenketider påvirke den alkoholrelaterte volden?

Slike tiltak er en del av politiets situasjonelle forebygging, hvor man fokuserer på situasjon og ikke person.

Vold forekommer ofte på eller like ved utesteder. Undersøkelser gjort i Trondheim viser at hele 47 % av den anmeldte volden i sentrum, har tilknytning til utesteder (Sør-Trøndelag pd. 2010). Noen skjenkesteder er mer belastet med vold enn andre. I Trondheim forekommer volden oftest på nattklubber, diskotek, barer og dansesteder. Graham og Homel 2001 har gjennomgått internasjonal forskning på feltet og funnet frem til noen forhold som synes å øke risikoen for vold på skjenkesteder. Disse forholdene er høyt støynivå, dårlig belysning, trengsel, høyt beruselsesnivå og aksept for ufin oppførsel (Graham & Homel 2008).

Rossow og Norström (2012) beskriver effekten av ulike tiltak for å begrense volden i tilknytning til skjenking. Endring av antall skjenkesteder har en tydelig effekt, en reduisering av skjenkesteder fører til reduisering av voldsomfang, og vice versa. Voldsomfanget henger sammen med antall skjenkesteder.

Begrensing av skjenketider som tiltak er et omdiskutert virkemiddel i Norge. Rossow og Norström (2012) konkluderer med at en innskrenkning i skjenketider har ført til en reduisering av volden, mens utvidete skjenketider har ført til en økning i voldsproblematikken. Dette gjelder selv om endringene er små.

Ett større fokus og ansvarliggjøring av alkoholservingen i form av forskjellige opplæringsprogram fører til et lavere promillenivå og færre overstadige berusede gjester. Effekten er størst når tiltakene gjelder et eller få skjenkesteder, og minst når man iverksetter det ovenfor et område eller en by. Dette resultatet pga. enklere kursinnhold, manglende interesse og deltakelse, og liten oppfølging i etterkant. I Norge har vi et program som heter "Ansvarlig Vertskap". Resultatene fra Bergen og Trondheim viste ingen effekt. Grunnen til dette er at i Trondheim ble programmet i realiteten ikke iverksatt (Buvik & Baklien, 2006) og

i Bergen fikk skjenkestedene anledning til å utvide skjenketidene, noe som kunne føre til at effekten uteble (Lauritzen & Baklien, 2007).

Andre tiltak på skjenkesteder som har gitt lovende resultater er å gjøre skjenkestedet økonomisk ansvarlig for skader som gjestene deres har forårsaket etter overskjenking. Opplæring av dørvakter og serveringspersonale i aggresjonshåndtering har også vist seg å være et godt voldsforebyggende tiltak (Graham et al., 2004). Den nye ordensvaktforskriften som kom i 2011 kan ha hatt noen virkninger, men det er for tidlig å komme med noen resultater i denne sammenheng.

Telemark politidistrikt har sett på rusrelatert vold i Notodden sentrum og kommet frem til at manglende oppfølging av ordensvakter og antall skjenkesteder kan være en av årsakene til slik vold (Telemark pd. 2010). Også Sør-Trøndelag sitt prosjekt i Trondheim omhandlende sentrumsvold påpeker at ordensvaktene på utestedene har et stort ansvar (Sør-Trøndelag pd. 2010). I Trondheim har Sentrum politistasjon tilbud om ordensvaktkurs, et kurs som gjør ordensvaktene tryggere på den jobben de gjør selv og for politiet. Kurset har fått gode tilbakemeldinger, i form at av det hever kvaliteten på ordensvaktens jobb, samtidig som det skapes et forum hvor politi og bransje kan være i dialog.

Kombinerte tiltak som innebærer et samarbeid mellom aktørene lokalt, politi, myndigheter og skjenkenæringen, viser seg å ha en positiv effekt (Rossow & Norström, 2012). Slike tiltak kan være kursing av dørvakter og serveringspersonell, bruk av lokale media, samt en strengere håndheving av skjenkebestemmelser.

4.2 Tverrfaglig samarbeid

Samarbeid med andre aktører er en viktig faktor i den lokalorienterte og den personorienterte forebyggingen.

Det er langt ifra kun politiet som driver med forebyggende ungdomsarbeid, særlig når det gjelder rus. Politiet fokuserer på kriminalitet, men kriminalitet kan ses på som en problematisk atferd som flere fagområder er opptatt av. Forebyggende arbeid er et tverrsektorielt anliggende som forutsetter samarbeid på tvers av sektorgrensene. SLT og Politiråd er eksempler på tiltak hvor flere aktører er inne i bildet. Flere aktører innebærer også ulike regelverk, taushetsplikt, meninger og hensikter. Disse ulikhetene kan medføre et problematisert samarbeid, disse ulikhetene bør derfor tydeliggjøres fra starten av slik at alle

aktørene er klare over dem. Det viktigste i samarbeidet er at alle aktørene bringer med seg kompetanse.

Regjeringens strategi for forebygging (2009) påpeker viktigheten av tidlig intervensjon, og pålegger barnehage, skole, helsestasjon, skolehelsetjeneste og barnevern et særskilt ansvar for å oppdage risikofaktorer på et tidlig tidspunkt, for å kunne iverksette de hjelpetiltakene det er behov for. Videre må det utvikles gode systemer for tverrfaglig samarbeid for de ulike tjenestene. I samme strategien vises det til at et godt utviklet samarbeid og en bedre samhandling gjør det enklere for innbyggerne, da de kan få et mer helhetlig tilbud.

Politiet er pålagt å samarbeide med annen myndighet og organisasjoner hvor de er tillagt oppgaver som berører politiets virkefelt, så langt regler ikke er til hinder for dette, jf. politiloven § 2 nr. 6, jf. politiinstruksen § 2-2 nr. 6 og kapittel 15. Politiet kan ikke velge å unnlate samarbeid, fordi samarbeid er en plikt.

Stortingsmelding nr. 42 som omhandler politiets rolle og oppgaver trekker frem samvirke mellom politi og kommune, og at dette gjøres mulig gjennom SLT-modellen. En prioritet er å styrke samarbeid med andre nød- og beredskapssetater, som er et nødvendig samarbeid.

Alkoholrelatert vold er et område som berører både politi, helse, skole og andre aktører. En tidlig intervensjon fra skole, barnevern og helse kan forebygge volden. En god oppfølging fra politi og sosialtjenesten i etterkant kan forebygge flere episoder. I bykjernen har vi også vaktelskaper og natteravner, som kan være til stor hjelp. En god relasjon som innebærer både tillit, trygghet til og kunnskap om hverandre, gjør at samhandlingen blir bedre.

Både Telemark og Sør-Trøndelag politidistrikt har i sine prosjekter om vold i sentrum påpekt viktigheten av et godt samarbeid (Sør-Trøndelag pd. 2010; Telemark pd. 2010). I Trondheim har et samarbeid med utelivsbransjen vist gode forebyggende resultater, mens i Notodden er det ikke nok samarbeid mellom de ulike aktørene. Dette samarbeidet bør formaliseres og involvere både politi, kommune og utelivsbransje, for å utveksle informasjon på en best mulig måte.

4.3 Skole, fritid og familie

Helland & Øia (2000) utpeker skole, fritid og familie som tre grunnpilarer i de unges liv. Vi skal derfor se nærmere på disse tre arenaene. Dette hører til i de bakenforliggende årsakene, som det blir fokusert på i personorientert forebygging.

4.3.1 Skole og fritid

Kriminalitet og andre levekårsproblemer virker å følge hverandre, også når det gjelder ungdom. Særlig ungdom med lav utdanning og de som har droppet ut av skolen, har mindre mulighet for å etablere seg i arbeidsmarkedet. Flere studier, både norske og internasjonale, har funnet klare sammenhenger mellom arbeidsledighet og kriminalitet blant ungdom (Øia & Helland, 2000). Skole og fullført utdanning virker i seg selv forebyggende for at ungdom skal begynne på en kriminell karriere.

Fritiden representerer et stort rom for opplevelser og meningsdannelser, gjennom samvær med jevnaldrende. Sammen med skolen, er fritiden med på å prege ungdommen gjennom å gi rammer, premisser og mening. Skolegangen blir en livsstil, ettersom nesten alle ungdommer går på skole. Ungdom som faller ut av skolen har lett for å bli isolert i forhold til sitt opprinnelige miljø og må skaffe seg alternative venner i nye miljøer (Helland & Øia, 2000). Barn med svake sosiale ferdigheter har betydelig større risiko for å begå kriminelle handlinger, og det å bli avvist av jevnaldrende var spesielt dårlige tegn.

Helland og Øia påpeker også at lav IQ, lærevansker, negative holdninger til skolen og det å mislykkes i skolen, er relatert til problematferd og ungdomskriminalitet. Innsatsen som gjøres på skolen er altså viktig og av stor betydning for ungdommens videre utvikling. Også Sandström (2000) mener at en viktig beskyttende faktor som motvirker utvikling av volds – og aggresjonsproblemer, er at barn lykkes på skolen. Faller unge utenfor skolen, har de svært få og begrensede muligheter for å lykkes i samfunnet.

Regjeringens strategi for forebygging (2009) trekker også frem skolen som et viktig virkemiddel, men påpeker at skolens hovedfunksjon er og skal være kunnskapsformidling. Eksterne kompetansemiljøer skal i tillegg være tilstede i skolehverdagen.

Rossow, Pape og Baklien (2010) har vurdert effekten av ulike tiltak i skolen når det gjelder alkoholrelaterte problemer og kommet frem til at skoleprogrammer kan bidra til økt kunnskap om rusmiddelbruk og påvirke de unges holdninger til rus i en gunstig retning. Positivt for forebygging i skolen er at de når ut til ett stort antall ungdommer og forebyggingsarbeidet kan startes før de debutterer med alkohol. I tillegg kan dette arbeidet gjennomføres over flere år.

4.3.2 Familie

Sandström (2000) viser til viktigheten av at det forebyggende arbeidet starter tidlig for barn og foreldre som føler seg i risikozonen, tiltakene som kan settes inn er for eksempel foreldreutdanning og familierapi. I tillegg stiller Sandström visse krav til foreldrene, som det å være en støtte for ungdommens overgang til voksenlivet, sette grenser, gi ungdommen muligheter for å hankses med konflikter og gi dem et språk som fører til sterke kommunikasjonssevner.

Sannsynligheten for å selv bli voldsutøver henger klart sammen med individets nærmiljø. Dersom vi ser vold, utsettes for vold, har rollemodeller som utøver vold og opplever holdninger som aksepterer vold, øker faren for å selv utvikle voldsproblem (Bengtson, Steinsvåg & Terland, 2004). Nærmiljøet har stor innflytelse og påvirkning på de unge, og familien er som oftest en stor del av ungdommens nærmiljø. Sammenhengen mellom ulike former for vold og omsorgssvikt i barndommen og senere vansker med egen aggresjon og vold er grundig dokumentert. I Trondheim viste det seg at flere av gjengangerne på volden i sentrum hadde en eller to foreldre som var mistenkt/domfelt i politiets strafferegister (Sør-Trøndelag pd. 2010).

Gjennom å rette fokus mot den tidlige antisosiale påvirkningen mange barn utsettes for i familien og nærmiljøet, vil voldsutøvelsen i ungdomstiden bli betydelig redusert og hindre at mange unge tar volden med seg inn i voksen alder (Bengtson, Steinsvåg & Terland, 2004).

Analyser fra Trondheim (Sør-Trøndelag pd. 2010) viser også at voldsgjengangere hadde en snittalder på 14,6 år for førstegangs registrering i politiets strafferegister. Tidlig og tett oppfølging allerede fra første lovbrudd kunne forhindre videre voldsutøvelser. Bekymringssamtalen, som er hjemlet i politiloven § 13, er et eksempel på tiltak som kan gjennomføres for førstegangs lovbryster og ungdom. Denne samtalen er et viktig verktøy i personorientert forebygging, og kan også benyttes ovenfor lovbryster på under 15 år og i samarbeid med barnevernet. Foreldre er også med på bekymringssamtalen og dette er viktig ettersom de har en stor påvirkningskraft på sine barn og kan få hjelp av politiet med grensesetting og lignende.

4.4 Våre erfaringer og tanker fra praksisåret

Vi har vært inne på sammenhengen mellom hvordan økt alkoholkonsum øker risikoen for voldsutøvelse. Vi opplevde i mange av voldstilfellene at utøverne tidligere på kvelden hadde gjort seg skyldig i mindre forseelser som ordensforstyrrelser, drikking på offentlig plass, unngå å følge pålegg fra politiet og skadeverk, før selve voldsepisoden. Ofte hadde politiet vært i kontakt med personen opptil flere ganger hvor det ble gitt pålegg om f.eks. å fjerne seg eller så ville vedkommende person bli innbrakt. Dette var i mange tilfeller «tomme trusler» fra politiets side fordi man rett og slett ikke hadde ressurser til å følge opp pålegget med innbringelse. Når det var en patrulje på vakt kunne man ikke bringe inn en person tidlig på kvelden for da låste man patruljen fast til stasjonen og dette var ikke ønskelig med tanke på at det er under «slippet» da utestedene stenger at det er mest behov for politiet ut i gata. Dette er noe vi har diskutert og funnet frustrerende. Når man gir pålegg på pålegg uten å gjennomføre eventuell straff for brudd på pålegget føles dette nytteløst. I tillegg sender dette ut feil signal til voldsutøveren, offer og publikum for øvrig. Men det vi er inne på nå er et spørsmål om politiets ressurser og det er det politikerne som styrer slik at det er ikke mye vi får gjort med denne situasjonen. Men vi kan slå fast at det er for lite ressurser, eventuelt at ressursene blir disponert feil. Vi kan poengtere dette ytterligere. I en artikkel VG publiserte 09.11.2011 (vedlegg 03) kom det fram at Oslo politidistrikt hadde 500 politifolk på jobb på en vanlig tirsdag klokken 1200, mens tilsvarende tall var 75 politifolk natt til søndag klokken 2400. Dette er ganske ironisk lesing med tanke på at rapporter viser at mesteparten av voldsforbrytelsene skjer i de kritiske timene natt til lørdag og søndag. Og denne situasjonen er ikke unik for Oslo, men gjelder også for Namsos. Under de kritiske timene i helgene er det en patrulje på vakt, mens i vanlige ukedager på dagtid er det mange flere politifolk på jobb. Man ser utfra dette at man kan sette store spørsmålstejn til disponeringen av politiressursene rundt om i de enkelte politidistriktene.

En annen ting som vi mener kan ha vært med på å forebygge flere voldsepisoder i Namsos har kunnet vært og hatt mer fotpatrulje under de kritiske helgetimene. Når vi patruljerte gatene gjorde vi det uten unntak med patruljebil. Dette ble gjort mye på grunn av at flere av utestedene lå i avstand fra hverandre slik at man følte det mest hensiktsmessig å være i bilen for å komme hurtigst mulig fram. For å løse dette blir det igjen et spørsmål om ressurser hvor man f.eks. kunne brukt en fotpatrulje og en bilpatrulje.

En annen ting som vi mener kunne vært gjort for å unngå nettopp den alkoholrelaterte volden i helgene, hadde kunne vært å hatt enda større fokus på «voldsgjengangerne». Man hadde i

distriktet en «topp fem gjengangerliste» inneholdende de mest aktuelle kriminelle. Målet med denne listen var å senke terskelen for å gripe inn ovenfor disse. Dette var for å samle nok saker på dem slik at man hadde nok for å ta ut tiltale. Dette fungerte veldig bra og det ble en drastisk nedgang i forskjellig type kriminalitet i distriktet etter hvert som disse gjengangerne måtte i fengsel. Ettersom dette «gjengangerprosjektet» fungerte på disse kriminelle, kunne det tenkes at det hadde fungert for gjengangerne i helgene også. Tall fra f.eks. Notodden viser at ti av deres mest aktive gjengangere hadde i perioden 2006-2010 stått for en femtedel av alle ordensforstyrrelser og legemskrenkelser som skjedde i kvelds og nattetimene. (Rusrelatert vold i Notodden sentrum, Strategisk analyse 2010). Tall fra undersøkelser gjort i Trondheim (Sør-Trøndelag PD 2010) viser at også her er det sammenheng mellom gjengangere og rusrelatert vold. 41 % av de som var siktet/mistenkt i legemssaker var tidligere anmeldt for vold i løpet av de siste fem årene. Dette bekrefter også hva vi opplevde i Namsos under praksisåret hvor vi stadig så at det var de samme personene som ble anmeldt på mandagen etter helgen for legemsbeskadigelser. Det hadde kanskje utfra dette vært en ide med en «helgevoldsgjengangerliste». Patruljene som jobber i helgene kunne da fulgt ekstra nøye med på gjengangerne og slått hardt ned på selv de minste forseelsene, slik at man raskt kunne gått til pågripelse og fengsling.

5.0 AVSLUTNING

5.1 Forebygging

”Meget kort og upresist handler forebyggende ungdomsarbeid om å gjøre oppvekstsituasjonen til barn og unge så god, variert og trygg som mulig.” (Helland & Øia, 2000)

Forebyggende ungdomsarbeid er et stort felt med flere utfordringer. Helland og Øia påpeker det at selve begrepet kun er et innholdsløst honnørord, noe for alle, men som ingen gjør noe med. Praksisfeltet mangler både status, penger, kontinuitet og fagfolk. Viktigheten av forebygging er noe alle kan være enige om, men feltet har ikke en status som tilsvarer viktigheten. Det første og viktigste skrittet kan derfor være å sette større fokus på forebyggerdefagets status innenfor politiet.

Et godt forebyggende arbeid kan ikke gjøres på en dag, på strak arm eller av hvem som helst. Forebygging forutsetter både planlegging, helhetsperspektiv og tid. Helland og Øia advarer mot skippertaksmentalitet og panikkreaksjoner når alarmklokkene ringer, da slikt arbeid gir ikke den ønskede effekten.

5.2 Oppsummering

Det vi har funnet ut i løpet av vårt arbeid med oppgaven, viser seg å stemme med vår forforståelse. Sammenhengen mellom alkoholberuselse og voldshandlinger blant ungdom er tydelig og gjennomgående.

I forbindelse med politiets forebyggende arbeid omkring dette problemet er det flere strategier man kan bruke. Som vi har vært inne på er tverretatlige og -faglige samarbeidsmodeller viet stor plass og disse modellene ser ut til å fungere. Ved samarbeid mellom etatene stiller man mye sterkere enn hver for seg og de ulike etatene har fagkunnskap på forskjellige områder, som igjen bidrar til å belyse problemer fra flere sider. Det er lettere å komme med tiltak mot problemet når man har en bred forståelse for hvordan problemene oppstår og ved samarbeid er det lettere med tidlig intervensjon og tettere oppfølging av ungdom i risikozonen. Det er viktig at politiet ikke står alene i kampen mot alkoholrelatert voldskriminalitet blant ungdom. Ungdom er en gruppe som berører flere etater og områder, både familie, skole, helse, barnevern og politi.

Et annet viktig nøkkelord vi kan nevne er ressurser og disponering av disse. Ressursmangel er et problem som det alltid vil være snakk om i en etat som politiet og spørsmålet blir derfor om de tildelte ressursene blir brukt og disponert riktig. Ut fra teorier, undersøkelser og statistikker omkring voldsproblematikken, viser resultater av disse at den største prosentdelen av voldshandlingene skjer i løpet av natt til lørdag og natt til søndag da bemanningen er lav. Det synes derfor at behovet for politi ut i gata er størst på dette tidspunktet, men pr. dags dato møter ikke politiets ressursdisponering dette behovet på en hensiktsmessig måte, med tanke på å forebygge rusrelatert ungdomsvold.

Vi vil avslutte oppgaven med å si at forebygging av kriminalitet blant ungdom er et viktig satsningsområde, som krever en fin blanding mellom både samarbeid, ressurser og kunnskap, mellom ulike aktører.

Litteraturliste

Aadland, Einar (2009) *Og eg ser på deg... Vitenskapsteori i helse- og sosialfag.*

Oslo:Universitetsforlaget

Bengtson, Mette, Steinsvåg, Per Øystein & Terland, Hans (2004) *Ungdom bak volden*

Forståelse og behandling av ungdom med volds- og aggresjonsproblemer.

Oslo:Universitetsforlaget

Buvik, K. V., & Baklien, B. (2006). *Skal det være noe mer før vi stenger? Evaluering av Ansvarlig vertskap i Trondheim.* Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.

Bye, E. K., & Rossow, I. (2010). The impact of drinking pattern on alcohol related violence among adolescents: an international comparative analysis. *Drug and Alcohol Review*, 29(2), 131-137.

Dalland, Olav (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter.* (4. utg.) Oslo: Gyldendal akademisk

Graham, K., & Homel, R. (2008). *Raising the bar. Preventing aggression in and around bars, pubs and clubs.* Portland, Oregon: Willan Publishing.

Graham, K., Osgood, D. W., Zibrowski, E., Purcell, J., Gliksmann, L., Leonard, K., Toomey, T. L. (2004). *The effect of the Safer Bars programme on physical aggression in bars: results of a randomized controlled trial.* *Drug and Alcohol Review*, 23, 31-41.

- Helland, Håvard & Øia, Tormod (2000) *Forebyggende ungdomsarbeid*.
Bergen:Fagbokforlaget.
- Lauritzen, H. C., & Baklien, B. (2007). *Overskjenking i Bergen. En oppfølgingsevaluering av Ansvarlig vertskap*. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Lie, Elisabet Myhre (2011) *I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* Oslo: Gyldendal
Akademisk
- Melhus, K., & Sørensen, K. (1997). *Vold 1994 - Oslo Legevakt*. Tidsskrift for den Norske Legeforening, 117, 230-233.
- Mørland, Jørg (2003) *Biologiske virkningsmekanismer og noen kliniske effekter av alkohol*.
Tidsskrift for Den norske lægeforening 2003;123:180-4
- Nord-Trøndelag politidistrikt (2011) *Månedrapport for Nord-Trøndelag politidistrikt*.
Strasak/Sian – tall pr. 1. november 2011. Politiet
- Nord-Trøndelag politidistrikt (2012) *Strategisk analyse 2012*. Politiet
- Pape, H. & Pedersen, W. (1997) *Voldsofre i den generelle ungdomsbefolkningen. En longitudinell studie av risikofaktorer*. Tidsskrift for Den Norske Lægeforening,
117:3347-3351.
- Pernanen, K. (1996). *Sammenhengen alkohol – vold. SIFA rapport 3/1996*. Oslo: Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning.

PHS Forskning (1999) *Ungdom og kriminalitet. Justisdepartementets forskningskonferanse Politihøgskolen 11.-12. august 1998*. Oslo:Politihøgskolen.

Politi-loven (1995) *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53*

Regjeringen (2009) *Regjeringens strategi for forebygging. Fellesskap – Trygghet – Utjevning*

Rossow, I. (2010) *Rusmidler og vold*. Statens institutt for rusmiddelforskning

Rossow, I., Pape, H & Baklien, B. (2010) *Tiltak for å begrense alkoholrelaterte skader og problemer*. SIRUS-Rapport nr.5/2010. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.

Rossow, I., & Norström, T. (2012). *The impact of small changes in bar closing hours on violence. The Norwegian experience from 18 cities*. *Addiction*, 107, 530-537.

Sandström, Stefan (2000) *Ungdomsvåld. Orsaker och åtgärder*. Stockholm: Liber AB

St. meld. nr. 42 (2004-2005) *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis-og Politidepartementet.

Statistisk sentralbyrå (1997) *Levekårsundersøkelsen*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1995) *Kriminalstatistikk 1993*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Straffeloven (1902) *Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai nr. 10*

Sør-trøndelag politidistrikt (2010). *Vold i Midtbyen*. Politiet.

Telemark politidistrikt (2010). *Rusrelatert vold i Notodden sentrum*. Politiet

Willy Pedersen (2006) *Bittersøtt. Ungdom/sosialisering/rusmidler*. 2. utgave.

Universitetsforlaget

Øiseth, Sundvoll & Kjeldsen (2009) *Tegn og symptomer på misbruk av narkotika eller andre*

Rusmidler. Vett og Viten A/S

Selvvalgt pensum

Helland, Håvard & Øia, Tormod (2000) *Forebyggende ungdomsarbeid.*

Bergen:Fagbokforlaget. s: 49-209

Totalt: 160 sider

PHS Forskning (1999) *Ungdom og kriminalitet. Justisdepartementets forskningskonferanse*

Politihøgskolen 11.-12. august 1998. Oslo:Politihøgskolen. s: 87-98

Totalt: 11 sider

Sandström, Stefan (2000) *Ungdomsvåld. Orsaker och åtgärder.* Stockholm: Liber AB

s: 19-28 & 95-101

Totalt: 15sider

Bengtson, Mette, Steinsvåg, Per Øystein & Terland, Hans (2004) *Ungdom bak volden*

Forståelse og behandling av ungdom med volds- og aggresjonsproblemer.

Oslo:Universitetsforlaget. s: 17-64

Totalt: 47 sider

Antall sider totalt: 233

NA

VOLDSBØLGGEN: Både politiadvokat Erlend Hjulstad Nilsen (til venstre) og funksjonsleder hos politiet, Roger Skjærvik, varsler nå tøffere reaksjoner fra politiet i Namdalen mot dem som utøver vold.

Tøffere tiltak mot voldsutøvere

Politiet i Namdalen vil bruke mer tid og ressurser på å bekjempe vold. På to år har Namsos gått fra færrest til flest voldssaker hos politiet i Nord-Trøndelag.

Publisert 12.10.2011 kl 00:00 Oppdatert 12.10.2011 kl 11:18

NAMSOS: – Dette er sterkt urovekkende, sier Roger Skjærvik, funksjonsleder for vakt- og patruljesystemet i region nord ved Nord-Trøndelag politidistrikt.

I løpet av to år har Namsos gått fra å være den byen i Nord-Trøndelag med færrest voldssaker – 46 i 2009 – til å havne på den lite ønskelige listetoppen med 74 i 2011.

Namdalen verst

Dette plasserer ifølge politiets egne tall, Namsos driftsenhet øverst på den negative voldsstatistikken hos politiet i Nord-Trøndelag.

– Dette er en utvikling vi vil stanse og bekjempelse av vold settes øverst på listen over satsingsområder for politiet i Namdalen, sier Skjærvik.

På ett område kan namsospolitiet se seg passert på den lite flatterende lista. Fra 2010 til i år er antall voldssaker som har havnet hos politiet i Nærøy nesten doblet, fra 10 til 19 saker. Det betyr likevel ikke at det er flere voldsepisoder per innbygger i Nærøy enn i Namsos, selv om de øker mest fra 2010 til 2011.

Konkrete tiltak

– Vi vil bli tøffere når det gjelder hvordan politiet håndterer mindre forseelser, sier Skjærvik.

Han nevner som eksempler ordensforstyrrelser, drikking på offentlig sted, ikke fjerne seg på anmodning fra politiet og skadeverk.

– Det er ofte slike episoder som utløser voldsbruk, så vi vil gripe inn tidlig, sier han.

Gjengangere i politiets registre kan også vente seg tettere oppfølging.

– De kan vente seg strengere reaksjoner fra politiet, sier han.

Budskapet fra politiet i Namdalen er tydelig;

– Det er ikke tøft å gå på byen for å slåss. Gjør du det, får det konsekvenser.

NA

MÅ SAMARBEIDE: Lensmann Stein Erik Granli (t.h.) og Roger Skjærvik, leder for vakt- og patruljesystemet i region nord, ønsker i samarbeid med politikere og serveringsbransje en gjennomgang av skjenkebestemmelsene og hvordan de håndheves for å få bukt med fyllevolden i Namsos og Namdalen. FOTO: BJØRN TORE NESS

Vil strupe kranene

Politiet i Namsos mener at skal man få bukt med den økende volden på byen i helgene, må det tøffere skjenkereglene til.

Publisert 26.11.2011 kl 00:00 Oppdatert 25.11.2011 kl 22:54

NAMSOS: – Det er en klar sammenheng mellom skjenking, beruselse og vold på byen, sier lensmann Stein Erik Granli i Namsos.

Julebordssesongen er i full gang, og de siste helgene har det vært meldt om flere voldsepisoder fra hele Namdalen. Fylla er fellesnevner for de fleste av dem.

Hvis politiet får det som de ønsker, bør kommunene skjerpe skjenkebestemmelsene, skjenketidene må vurderes og antall bevillinger må opp til vurdering.

– Det er ikke en oppgave for politiet alene å løse voldsproblemet. Her må både bransjen og politikerne på banen for å se på hvilke tiltak som kan gjøres. Voldsbruken skal ned. Kraftig ned. Og da må vi sammen finne tiltak som fungerer, sier lensmannen.

Fylla har skylda

Namdalen har hatt en negativ utvikling i antall voldssaker de siste to årene. I dag bruker politiet mellom 70 og 80 prosent av sine etterforskningsressurser på voldssaker.

– Er det så enkelt som å si at fylla har skylda?

–Ja, nesten, sier Granli.

En studie av anmeldte voldsepisoder i fylket viser at fire av fem voldsutøvere er beruset. Det samme gjelder dem som blir utsatt for vold.

– Her er to av tre beruset når de havner i trøbbel, sier Granli.

Halvparten av alle voldsepisoder i skjer enten natt til lørdag eller natt til søndag mellom klokka 2300 og 0300.

– Bråket oppstår altså når folk kommer ut fra utesteder, står i matkø eller drosjekø, sier leder for vakt og patruljesystemet i region nord, Roger Skjærvik.

Skjerpning

– Vi mener at vi trenger en gjennomgang av både skjenketider og hvordan bestemmelsen håndheves av dem som skjenker, sier han.

– Har ikke bransjen kontroll?

– Vi skal ikke gi dem noen form for skyld, men det er åpenbart at de også må håndheve sine plikter strengere siden mye av volden er alkoholrelatert, sier Skjærvik.

Noe han for øvrig forventer skal bli enklere med den nye ordensvaktforskriften som kommer til våren.

– Det handler mye om hvem som slipper inn og hvem som får servering. Et problem er selvsagt at når folk kommer på stigende rus er det tilsynelatende greit å slippe dem inn, problemet kommer når de skal forlate stedet, da er de allerede overstadige, sier han.

Politisk vilje

Politiet sier at de allerede har tatt grep, og blitt tøffere overfor fyllebråk. Men da har som regel skaden allerede skjedd.

– Derfor handler også om politisk vilje til å bruke de verktøyene som finnes for å begrense skjenkinga. Da snakker vi om alt fra skjenketider til antall bevillinger. Politiet er kun rådgivere i slike saker, men generelt ønsker vi en oppstramming, uten at vi skal være mer konkrete foreløpig, sier Granli.

Færrest politifolk på jobb når det skjer mest

** Tirsdag kl. 12: 500 politibetjenter på jobb

** Natt til søndag kl. 24: 75 politibetjenter på jobb

FÅ PÅ JOBB: Under ti prosent av politiet er på helgejobb, og de er ofte unge og uerfarne. FOTO: Fredrik Varfjell / VG
Publisert 09.11.11 - 08:03, endret 09.11.11 - 09:59 (VG)

Av [Terje Helsingeng](#) , [Synnøve Åsebø](#) , [Erlend Ofte Arntsen](#) og [John Bones](#)

Ni ganger så mange politimenn vokter Oslos gater i ukedagene mot på nattetid i helgen. Når kriminaliteten skjer, har store deler av politistyrken fri.

- [Politi-hverdagen](#)

STORE FORSKJELLER

- OSLO: Under ti prosent politi på helgejobb – de unge og uerfarne
- KØBENHAVN: 25 prosent av den totale styrken på jobb i helgene

- STOCKHOLM: Minst 70 uniformerte politimenn i sentrum i helgene

I helgene eksploderer antall forbrytelser som ran, voldtekter, ordensforstyrrelser, vold mot enkeltpersoner og offentlige tjenestemenn i Oslo.

Men når kriminaliteten er som verst, er det færrest politifolk på jobb i Oslo. Og motsatt.

Dette kommer frem i en intern rapport i Oslo-politiet for årene 2008 og 2009, som VG har fått innsyn i. Rapporten ble ferdigstilt i fjor og har det siste året blitt presentert for ledelsen og tillitsvalgte i politiet.

Oslo står overfor det hittil verste året for overfallsvoldtekter, med 51 anmeldelser. Det er dobbelt så mange som i fjor. I kampen for å ta byen tilbake har Natteravnene fått en strøm av henvendelser av folk som vil patruljere byen i helgene.

100.000 hendelser

I helgen satt Oslo-politiet inn ekstra mannskaper, men rapporten viser at de få politifolkene som vanligvis er på jobb natt til lørdag og søndag, også er de yngste og minst erfarne.

I tillegg viser regnestykket at antall politifolk som er på jobb i de kritiske timene natt til lørdag og søndag er redusert med over 90 prosent i forhold til en alminnelig tirsdag formiddag.

OSLOKVINNER: Mindre trygge etter voldtektene

Rapporten er basert på 100.000 hendelser som krevde politiassistanse, og disse er analysert opp mot når politiet var på jobb.

Av omlag 2500 ansatte i Oslo politidistrikt er rundt 800 i ordenstjeneste - i praksis de polititjenestemenn og kvinner du ser i gatene eller de du møter når kriminelle handlinger skjer.

Det skjer minst kriminalitet på dagtid fra mandag til fredag. Da er antall uniformerte polititjenestemenn mangedoblet sammenlignet med i helgene.

Kun 0,2 prosent av de innsatstimene politiet har tilgjengelig på én uke, brukes i disse kritiske timene i helgen. Klokken 12.00 en vanlig tirsdag utgjør politistyrken 1,8 prosent av de tilgjengelige innsatstimene per uke.

Les også: [430 politistudenter uten jobb](#)

Skiftene ikke tilpasset

Politimesteren i Oslo mener imidlertid det er mer politi i gatene nå enn tidligere. Det er ikke de ansatte enige i.

Nær én av tre polititjenestemenn mener skiftordningene ikke er tilpasset til kriminaliteten.

HAR TATT GREP: Det mener visepolitimester Sveinung Sponheim. FOTO: Scanpix

Dette går frem av VGs store politiundersøkelse høsten 2010. Undersøkelsen ble foretatt blant et representativt utvalg på 5000 medlemmer i Politiets Fellesforbund.

- Vi har allerede tatt grep og flyttet flere folk fra dagtid til helg. Det førte til at de som var ute på jobb følte seg tryggere, fordi vi ble bedre rustet til å håndtere basketak. I noen områder ble volden redusert med 40 prosent, svarer visepolitimester Sveinung Sponheim når VG konfronterer ham med rapporten.